

Çeşitli Yönleriyle
KERBELA
(Edebiyat)

II. Cilt

EDITÖR
Doç. Dr. Alim YILDIZ

T.C. BAŞBAKANLIK
TANITMA FONU

KÜLTÜR ve TURİZM
BAKANLIĞI

SİVAS - 2010

TÜRK EDEBİYATINDA YAZILMIŞ İLK MAKTEL-İ HÜSEYİN KİMİN ESERİDİR?

Kenan Özçelik

Kerbelâ olayı, vukuundan itibaren Müslüman milletlerin edebiyatlarında ele alınmaya başlanmıştır. Müslüman yazarların eserlerinde olay, sadece tarihî yönleriyle işlenmemiş, kısa zamanda olayı edebî/estetik bir biçimde anlatma geleneği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda Kerbelâ olayı şiirlere konu edinilmiş, bu olay merkeze alınmak suretiyle ayrıca Maktel-i Hüseyin adı ile anılan bir edebî tür de şekillenmiştir. Dolayısıyla bu üzücü olay, Maktel-i Hüseyin türü içersinde Arap, İran ve Türk edebiyatlarında çeşitli yönleriyle işlenmiştir¹. Bu geleneğin Arap edebiyatında ortaya çıktığı bilinmektedir. İran edebiyatında da işlenen bu türün, Türk edebiyatındaki bilinen ilk örneği, 763 (1362) yılında Kastamonu'da yazılarak Candaroğulları Beyliği hükümdarlarından Kötürüm Bâyezid'e ithaf edilmiş olan Maktel-i Hüseyin'dir. Biz bu eserin, Yûsuf-ı Meddah'a ait olduğu, yıllardır eserin müellifi olarak takdim edilen Kastamonulu Şâzî diye bir kişinin belki de hiç yaşamadığı ya da Kastamonulu Şâzî'nin Yûsuf-ı Meddah'tan başka bir kişiyi ifade etme ihtimalinin zayıf olduğu kanaatindeyiz. Bu noktada, bazı çalışmalarda ifade edildiği gibi² Kastamonulu Şâzî ve Yûsuf-ı Meddah'a ait, iki ayrı Maktel-i Hüseyin bulunduğu şeklindeki bilginin doğru olamayacağı da kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bildirimizde konuyu iki kısım hâlinde, eserin özelliklerini belirtme ve müellifinin kimliğine ilişkin kanatimizi ortaya koyma şeklinde, takdim edeceğiz.

Eserin Özellikleri:

Eser, Kastamonu'da, 763 (1362) yılında yazılmış ve Candaroğulları Beyliği'nin o günkü hükümdarı Kötürüm Bayezid'e ithaf edilmiştir. Bu bilgilere eserde şu ifadelerle yer verilir:

¹ Ayrıntı için bkz. Şeyma Güngör, "Maktel-i Hüseyin", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. XXVII, Ankara, 2003, s. 456-457.

² Nurcan Öznel Güder, *Kastamonulu Şâzî Maktel-i Hüseyin (İnceleme, Metin, Sözlük, Adlar Dizini)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 1997, s. X-XI. 2008 yılında tezimizi hazırlamamızdan sonra Maktel-i Hüseyinlerle ilgili yapılan çalışmalarda da durum değişmemiştir. Örneğin bkz. Mehmet Arslan-Mehtap Erdoğan, *Kerbelâ Mersiyeleri*, Ankara, 2009, s. 51.

Kaſtamonı ſehri içinde bunı
Eyledük bünnyād yekſenbi günü

Devr-i ‘ādil pādiſāh-ıdı zamān
Nażma geldi bu ‘acāyib dāsītān

Ol Celāleddīn ſāh-ı Bā-yezīd
‘Ömri-le devleti olsun ber-mezīd

Yedi yüz altmış üçüneydi tamām
Oldı yekſenbi güninde ve’s-selām³

Eser, sâde sayılabilecek bir Türkçe ile ve mesnevi nazım ſeklinde yazılmıſtır. Bununla beraber, yer yer gazel nazım ſeklinde yazılmıſ ſiirlere de eserde rastlanır. ſair, eserinin toplam 3313 beyit olduğunu ifade eder:

Dükeli beytün ħisābın eydelüm
Üç biñ üç yüz on üç oldı diyelüm⁴

Eser, Arap edebiyatında Ebu Mihnef ile klasikleſen on kısım (meclis) ſeklinde tertip edilme özelliğini haizdir. Bu nedenle eserin, muharrem ayının ilk on gününde, bir topluluk karſısında okunma amacına matuf olarak yazıldığı yönünde, güçlü bir kanaat vardır. Eserde geçen, özellikle bir dinleyici kitlesine hitabı içeren ifadeler dikkate alındığında, bu görüſün haklılık payı büyür. Ancak söz konusu dinleyici kitlesinin niteliği malum deđildir⁵.

Eserde Kербela olayının anlatımı, tarihî gerçeklerle büyük oranda örtüſür. Bununla birlikte eserde, efsanevî unsurlar da yok değildir. Aynı ſekilde eserde bahsi geçen ſahısların isimleri de hemen hemen doğru olarak zikredilir. Ancak eserin müellif nüshası elde olmadığı veya tenkitli neſri hâlen gerekleſtirilemediđi için bu konuda ileri sürülecek görüſler fazla iddialı olacaktır.

³ Kenan Özçelik, *Yūsuf-ı Meddāh ve Maktel-i Hüseyin (İnceleme-Metin-Sözlük)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008, s. 326-327: 2803, 2804, 2807, 2814. beyitler.

⁴ Özçelik, *agt.* s.327: 2815. beyit.

⁵ Eserin hitap ettiği dinleyici kitlesinin niteliđi hakkında, Iréne Melikoff’un görüſü için bkz. Iréne Melikoff, “Le Drame de Kербela Dans la Littérature Epique Turque”, *Revue des Etudes Islamiques*, c. XXXIV, Paris, 1966, s. 134. Bu görüſün eleſtirisi için bkz. Özçelik, *agt.* s. 70-73.

Eserin kaynakları hakkında, “Ebu Mihnef” adından başka herhangi bir bilgimiz yoktur. Bu ismin de hemen hemen bütün nüshalarda “İbn-i Mihnef” şeklinde geçmesi, bazı araştırmacıları, şâirin Ebu Mihnef’in eserini hiç görmediği yönünde haklı bir kuşkuya sevk etmiştir⁶. Bu noktada şu hususa dikkat çekmeliyiz: Eserdeki olay kurgusu ve anlatımdaki ustalık, söz konusu esere kaynaklık edebilecek eser/eserlerin, muhtemelen Fars dilinde⁷, daha önceden yazılmış olabileceği yönünde bir izlenim doğurmaktadır.

Eser, bugünkü bilgilerimiz itibarıyla Maktel-i Hüseyin türünün Türk edebiyatındaki ilk örneğidir. En az bunun kadar önemli bir diğer husus da, Anadolu’da gelişen Maktel-i Hüseyin türünün, bu eser esas alınarak, deyim yerindeyse, büyük ölçüde tanzir edilerek yazılan eserlerle şekillendiğidir⁸. Buradan yola çıkarak söz konusu eserin Anadolu’da Maktel-i Hüseyin türünün öncü metni olduğunu rahatlıkla ifade edebiliriz. Bunun yanında, çok sayıda nüshasının bulunması, nüshalarının geniş bir coğrafyaya yayılmış olması⁹ ve yakın zamanlara kadar istinsah edilmesi durumunun da eserin öncü metin olma niteliğinden kaynaklandığını belirtebiliriz.

Eserin Müellifi:

Eserin müellifinin Kastamonulu Şâzî olduğu şeklinde yaygın bir görüş vardır. Bu ismin ortaya çıkışı ve yaygınlık kazanması sürecinde etkili olan çalışmaları, tarihi sırasına göre takip etmek suretiyle şöylece belirtebiliriz:

Eserden ilk bahseden kişi M. Fuad Köprülü’dür. 1930-1931 yılları arasında hazırlanan İslam Ansiklopedisi’ndeki “Türkler” maddesinin “Osmanlı Türk Edebiyatı”¹⁰ kısmını yazan Köprülü; burada eserin adını, yazıldığı yıl ve yeri, takdim edildiği kişiyi, manzum olduğunu kısaca

⁶ Melikoff, *agm*, s. 136.

⁷ Nitekim konumuz olan *Maktel-i Hüseyin*’in müellifi olarak düşündüğümüz Yûsuf-ı Meddah’ın bir diğer eseri olan *Varka ve Gülşah*’a, Ayyûkî’nin aynı adı taşıyan Farsça olarak yazılmış eserinin kaynaklık etmiş olabileceği, ilk kez Ahmet Ateş tarafından ileri sürülmüş ve başka araştırmacılar da bu görüşü benimsemiştir. Bu konuda bkz. Ahmet Ateş, “*Varaka ve Gülşah Mesnevisinin Kaynakları*”, İÜEF TDED, c. II (Aralık, 1946), İstanbul, 1948, s. 1-19; Grace Martin Smith, *Yusuf-ı Meddah, Varqa ve Gülşah A Fourteenth Century Anatolian Turkish Mesnevi (Translation, Glossary and Introduction)*, Leiden, 1976, s. 12-14.

⁸ Anadolu’da Maktel-i Hüseyin türünde yazılmış sonraki zaman eserleri incelendiğinde, bunlara büyük ölçüde konumuz olan eserin kaynaklık ettiği kolaylıkla görülebilir. Örneğin Yahya b. Bahşı ve Nureddin Efendi’nin eserleri, hem farklılıkları içermeleri hem de eserimizin etkilerini çok bariz bir şekilde sergilemeleri bakımından, söz konusu durumun iki tipik örneğidir.

⁹ Örneğin eserin bir nüshası, Makedonya İslam Birliği Üsküp İslamî Bilimler Fakültesi İsa Bey Kütüphanesi’ndeki bir mecmua içinde mevcuttur. bkz. Yaşar Aydemir-Abdülkadir Hayber, *Makedonya Kütüphaneleri Türkçe Yazma Eserler Kataloğu*, Ankara, 2007, s. 500.

¹⁰ bkz. Köprülüzâde Mehmed Fuad, “Litterature Turque Othmanli”, *Encyclopédie de L’Islam*, c. 4, Paris, 1934, s. 988-1010.

belirtmiş ve müellifi olarak da Şâdî¹¹ veya Şeyyad ismini/mahlasını zikretmiştir¹². Köprülü, bu yazısında eserin herhangi bir nüshası hakkında bilgi vermediği gibi, müellifin “Kastamonulu” olduğu iddiasında da bulunmamıştır.

İ. Hakkı Uzunçarşılı, 1937 yılında yayınladığı beyliklerle ilgili kitabında, konumuz olan esere ilişkin olarak “1361’de Meddâh mahlaslı Mevlevî Yusuf isminde bir şâirin Candar hükümdarı Celâlüddin Bayezid (Kötürüm Bayezid) namına şîî ulemadan Ebu Mihnef’ten Maktel-i Hüseyin ismiyle terceme eylediği Hüseyin bin Ali’nin şهادetini tasvir eden üç bin küsur beyitli manzum mesnevi...”¹³ şeklinde bilgi vermiştir.

Köprülü’nün eserle ilgili verdiği bilgiler, Uzunçarşılı’nın kitabında bahsedilenlere değinilmeksizin, 1939 yılında tamamladığı mezuniyet tezinde¹⁴ Abdülkadir Karahan tarafından müşahhas hâle getirilmiştir. Karahan’ın ilim âleminde Maktel-i Hüseyinlerle ilgili hâlen en önemli kaynak olma özelliğini muhafaza eden çalışmasıyla birlikte eser, gerek bazı nüshaları, gerekse şekil ve içeriği ile, elle tutulur gözle görülür bir hâle gelmiştir. Ancak, Karahan’ın çalışmasında, konumuz olan eserin müellifinin ‘Kastamonulu’ olduğu iddiası da ilk kez gündeme getirilmiştir. Oysa, eserde müellifin Kastamonulu olduğuna dâir en ufak bir ima dahi yoktur. Kastamonu, sadece bir mısradâ, eserin yazıldığı yer olarak zikredilmiştir. Buna rağmen, Karahan’ın “Kastamonulu Şâzî” şeklindeki müellif belirlemesi, hiç tartışılmadan kabul edilmiş olup günümüzde de tekrarlanmaktadır¹⁵. Karahan, bu çalışmasıyla Köprülü’nün bahsi geçen yazısındaki, müellifle ilgili soruna ışık tutan “Şeyyad” kelimesini de gündemden düşürmüştür.

1946 yılında, İ. Hikmet Ertaylan yayınladığı bir makalede¹⁶ konumuz olan esere de değinerek, eserdeki birtakım beyitleri yazısına almıştır. Ertaylan eserin müellif olarak ‘Yusufi-i Meddah’ ibaresini kullanmıştır.

¹¹ Burada “Şâdî” veya “Şâzî” şeklindeki yazımın aynı kelimeyi ifade ettiğini belirtmeliyiz. Bu ikili yazım şekli kelimedeki zel (peltek ze) harfinden kaynaklanmaktadır.

¹² Bkz. Köprülüzâde Mehmed Fuad, agmd, s. 991.

¹³ İ. Hakkı Uzunçarşılıoğlu, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, Ankara, 1937, s. 82.

¹⁴ Abdülkadir Karahan, *Anadolu Türk Edebiyatında Maktel-i Hüseyin’ler*, Edebiyat Fakültesi Türkoloji Disiplini Mezuniyet Travayı, İstanbul, 1939.

¹⁵ Arslan-Erdoğan, *age*, s. 51; Zühre Değirmenci, *Der Beyan-ı Sergüzeşt-i İmam Hüseyin: İnceleme-Metin-Dizin*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2009, s. 1-2.

¹⁶ İsmail Hikmet Ertaylan, İsmail Hikmet. “Yusufi-i Meddah Yeni İki Varaka ve Gülşah Nüshası- Hamuş-name- Dasitan-ı İblis-i Aleyhi’l-la’ne ve Maktel-i Hüseyin” İÜEF TDED, c. 1, S. 2, (Nisan 1946), s. 105-121.

Irène Melikoff, 1966 yılında yayınlanan bir yazısında¹⁷ eseri, oldukça geniş bir inceleme şeklinde, ancak Kastamonulu Şâzî müellif adıyla, Köprülü'den sonra tekrar Batı dünyasının dikkatine sunmuştur. Kanaatimizce Melikoff'un bu yazısındaki en önemli husus, Maktel-i Hüseyin müellifinin, metinde "İbn-i Mihnef" şeklinde sık sık geçen, daha önce Kerbela olayıyla ilgili müstakil bir eser (Maktelü'l-Huseyn) yazan Ebu Mihnef'e göndermede bulunmasına rağmen, onun eserini belki de hiç görmediği yönündeki iddiasıdır.

Böylece konumuz olan eserin, Ebu Mihnef'in eserinden tercüme edildiği şeklindeki düşüncenin de önü alınmıştır.

1969 yılında, Uzunçarşılı'nın beyliklerle ilgili kitabının ikinci baskısı yapılmıştır. Yazar bu baskıda, öncekinde zikredilen bilgilere ilave olarak, eserin nüsha bilgisi ile bazı beyitlerini kitaba dahil etmiştir. Ancak bu baskıda müellifle ilgili zikredilen ifade sadece "Meddah mahlaslı bir zat"¹⁸ şeklindedir.

1973 ve 1974 yıllarında F. Kadri Timurtaş'ın danışmanlığında hazırlanan iki mezuniyet tezi¹⁹, 1976 yılında Amil Çelebioğlu'nun doçentlik takdim tezi²⁰ gibi çalışmalarla akademik dünyada perçinlenen Kastamonulu Şâzî ibaresi, 1997 yılında, Mustafa Özkan danışmanlığında hazırlanan doktora tezi²¹ ile adeta sorgulanamaz hâle getirilmiştir.

Diğer taraftan, 2005'te, konumuz olan eserin bazı değişiklikler içeren bir nüshası, A. Mahir Ethembabaoğlu tarafından, "Lut oğlu Yahya" şeklinde mevhum bir müellife nisbetle günümüz harflerine çevirilerek yayınlanmıştır²². 2007 yılında da, Âşıkî mahlaslı bir şâirin eklediği birkaç şiirden yola çıkılarak, eserin bir başka nüshası, Âşıkî'ye nisbet edilerek doktora tezi olarak çalışılmıştır²³. Eserin Âşıkî'ye nisbetinin gerekçesi kısmen anlaşılır iken, "Lut oğlu Yahya" şeklinde bir müellif tahayyül

¹⁷ Melikoff, *agm.*

¹⁸ İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, Ankara, 1969, s. 103 vd.

¹⁹ Dursun Boztosun, *Kastamonulu Şâzî'nin Maktel-i Hüseyin'i (28b-57a) Metin ve İndeks*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Mezuniyet Tezi, İstanbul, 1973; Yaşar Türkay, *Kastamonulu Şâzî'nin Maktel-i Hüseyin'i (VII- 28) Trankripsiyon ve İndeks*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Mezuniyet Tezi, İstanbul, 1974.

²⁰ Amil Çelebioğlu, *Türk Edebiyatında Mesnevi*, İstanbul, 1999.

²¹ Güder, *agt.*

²² Lut oğlu Yahya, *Kerbela Destanı (Maktel-i İmâm Hüseyin)*, (Derleme ve Çevrim Yazı: Ahmet Mahir Ethembabaoğlu), İstanbul, 2005.

²³ Özlem Demirel, *Âşıkî'nin Maktel-i Hüseyin'i Üzerine Bir Dil İncelemesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2007.

etmenin gerekçesi, anlaşılır olmaktan çok uzaktır. Bu çalışmalarla, birisi mevhum da olsa, eser için iki müellif daha gündeme getirilmiştir.

Konumuz olan eserin müellifiyle ilgili bilgiler sunan başlıca çalışmalar bunlardır²⁴. Bu süreç içinde, aynı eserin ayrı ayrı müelliflere nisbet edilmekte olduğu, dikkatlerden kaçmıştır. Bununla beraber süreç içinde, Türk edebiyatında yazılan ilk Maktel-i Hüseyin'in müellifi olarak, "Kastamonulu Şazi" ibaresi yaygınlık kazanmaya devam etmiştir.

Ana-hatlarıyla eseri tanıttıktan ve müellif olarak "Kastamonulu Şâzi" ibaresinin ortaya çıkma sürecini tesbit ettikten sonra, eserin müellifiyle ilgili kanaatimizi belirtebiliriz. Bizce eserin müellifi, Yûsuf-ı Meddah'tır. Öncelikle, Yûsuf-ı Meddah'ın, hayatını ayrıntılı olarak bilmesek de, Maktel-i Hüseyin'in yazıldığı dönemde hayatta olması kuvvetle mutemeldir. Çünkü şâirimiz Varka ve Gülşah adlı eserini 743 (1342) yılında²⁵ Sivas'ta yazmıştır. Bu eserle birlikte başka eserleri de bulunan²⁶ Yûsuf-ı Meddah, Kenzü'l-Küberâ'da, Varka ve Gülşah adlı eserinde mevcut bir beyit vesilesiyle zikredilmiştir²⁷.

Bu durum, Yusuf-ı Meddah'ın devrinin tanınan bir şâiri olduğunu gösterir. Çünkü Kenzü'l-Küberâ, 803 (1401) yılında yazılmıştır²⁸.

Söz konusu ettiğimiz Maktel-i Hüseyin'in müellifinin kendisini, 'Meddah' olarak tanıtmaması, eserin yazıldığı dönemlerde Yûsuf-ı Meddah diye bir şâirin yaşadığından haberdar olmamız ve bazı araştırmacıların bu şâire bir Maktel-i Hüseyin nisbet etmeleri, bizleri Varka ve Gülşah ile Maktel-i Hüseyin'i karşılaştırmaya sevk etmiştir.

Bu karşılaştırmanın bizlere, iki eserin aynı müellifin kaleminden çıktığına dair yeterli ipuçları verdiği kanaatindeyiz. Karşılaştırma için seçtiğimiz beyit/mısralardan Varka ve Gülşah'ta olanlar, Kazım Köktekin tarafından hazırlanan metinden; Maktel-i Hüseyin'de olanlar ise tarafımızdan hazırlanan metinden seçilmiştir (Beyit/mısraların altındaki rakam veya sayılar beyit numarasıdır).

²⁴ Bu çalışmalar hakkında ayrıntı için bkz. Özçelik, *agt*, s. 60-93.

²⁵ Eserin yazılış tarihi ile görüşler için ilgili bkz. Kazım Köktekin, *Yûsuf-ı Meddah Varka ve Gülşah (İnceleme-Metin-Dizin)*, Ankara, 2007, s.17-18.

²⁶ Yûsuf-ı Meddah'ın eserleri hakkında bkz. Ertaylan, *agm*, Amil Çelebioğlu, "XIII- XV (İlk Yarısı) Yüzyıl Mesnevilerinde Mevlana Tesiri", *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul, 1998, s.29-53; Özçelik, *agt*, s. 13- 28.

²⁷ bkz. Kemal Yavuz, *Şeyhoğlu Kenzü'l-Küberâ ve Mehekkü'l-Ulemâ (İnceleme- Metin-İndeks)*, Ankara, 1991, s. 109.

²⁸ bkz. Yavuz, *age*, s. 153.

Varka ve Gülsah

Bunlara irdi kazâ-yr âsumân
(96)

Varğa elinden ‘azîm oldı zebûn
(306)

Kim ne diyelüm Yemen hâli nedür
Leşker-i enbûh anuñ üstindedür
(432)

Tartdı tîğ-ı âb-dâr ol nâm-dâr
(544)

Virdi kullar eline iltür keşân
(626)

Birbirinden çünki ayrıldı sipâh
Kimi ğurrem kimisi kııurđi âh
(631)

Çün şabâh oldı başın kaldırdı ğün
(653)

Gözlerinden yaş yirine kan ağar
(756)

Yarın anda söylene bâķī kelâm
(775)

Ne diyelüm Tañırnuñ taķdîrine
(1134)

Varğanuñ dağı öküş aķmış kanı
On yedi yirde yimiş oķ zaĥmını
(1242)

Maktel-i Hüseyin

Erdi bunlara kazâ-yı âsumân
(1174)

Küfe’nüñ ğalkı ‘azîm oldı zebûn
(679)

Ne şorarsın Küfe’nüñ hâli nedür
Leşker-i enbûh anuñ üstindedür
(590)

Çaldı tîğ-ı âbudâr ol nâ mudâr
(1579)

Virdiler bir Sünniye eltir keşân
(565)

İlerürek yürüdi ğondı sipâh
Kim sevinür kimi ağlar kııurđi âh
(2310)

Çün şabâh oldı vü baş kaldırdı ğün
(441, 749, 2677)

Gözlerinden yaş yirine kan ağar
(1603)

Yarın anda söylene bâķī kelâm
(227)

Ne diyelüm Tañırnuñ taķdîri bu
(1633)

Yüz otuz yirde yimiş oķ zaĥmını
‘Aķlı ğitmiş hem öküş aķmış kanı
(1023)

'Aklı gitmiş hem öküş akmış kanı
(1258)

Urdı kendü yüzün anuñ yüzüne
(1374)

Bir gırıv kıpıdı vü feryād u figān
(1500)

İlla luṭfiñdan gerek destūr ola
İy hemīşe devletüñ manşūr ola
(1515)

Varқанuñ geldi kılı zārī kılır
Ḥācesinüñ ḥasretinden yaqılır
(1632)

Her ki geldi dünyaya lā-şek gide
(1634)

Ḥaḳ buyurdı kim yuḥıbbu'ş-şābirīn
(1669)

Evliyālar ulusı kuṭb-ı cihān
Mevlānādur mest-i ḥazret bī-gümān
(1730)

Kendü yüzün urdı anuñ yüzüne
(2576)

Bir gırī kıpıdı vü feryād ü figān
(787, 1297)

Eydür iy kıardaş baña destūr ola
Kim hemīşe devletüñ manşūr ola
(1571)

Miskin ana ağladı zārī kılır
İki oğlı ḥasretinden yaqılır
(1760)

Her ki geldi dünyeye lā-şek gider
(2768)

Ḥaḳ buyurdı kim yuḥıbbu'ş-şābirīn
(785, 1254, 1346)

Evliyānuñ ulusı kuṭb-ı cihān
Mevlanā geldi cihāna bī-gümān
(2793)

Yukarıda her iki eserden seçtiğimiz bir kısım beyit/mısraların karşılaştırılması suretiyle oluşan kanaatimizi, Metin And'ın bir makalesinde, Matel-i Hüseyin'in British Museum'daki bir nüshasında müellif adıyla ilgili olarak 'Yusuf' ve 'Meddah' kelimelerinin bulunduğunu zikretmiş olması da ayrıca destekler mahiyettedir²⁹.

²⁹ bkz. Metin And, Eski Edebiyatımızda Yarı Dramatik Bir Tür: Maktel ve Minyatürlü Maktel Yazmaları", *Türkiyemiz*, Yıl: 20, S. 61, (Haziran 1990), s. 9. İlgili ifade şöyledir: "Nitekim yıllar önce British Museum'un Türkçe yazmalarının elle yazılmış kayıt defterinde, söz konusu Maktel gibi on meclisten oluşan bir başka Maktel'de de imza Meddah'tır (metinde Yusuf)". Aynı dergide aynı yazarın hemen hemen aynı başlıklı İngilizce makalesinde ise nüshanın numarası "Or. 11128" olarak verilmekte ve 1030 (1621) yılında Mısır'da intinsah edildiği bildirilmektedir. bkz. Metin And, "Maktel. A Semi-dramatic Form in Turkish

Sonuç olarak Türk edebiyatında yazılan ilk Maktel-i Hüseyin'in bazı nüshalarındaki müellif adı/mahlası geçen beyitte var olan “şâzî” veya “şâdî” kelimesinin, Yûsuf-ı Meddah'tan başka bir kişiyi ifade etmesinin çok zayıf bir ihtimal olduğunu belirtebiliriz. Bu ihtimalin, Maktel-i Hüseyin'le aynı dönemde yazılan eserler ile Yûsuf-ı Meddah'ın eserlerinin dil, üslup, şekil ve içerik bakımından ayrıntılı olarak karşılaştırılması; daha da önemlisi, söz konusu Maktel-i Hüseyin'in tenkitli neşrinin yapılması hâlinde ortadan kalkacağı kanaatindeyiz.